

investigacions. Remarquem, per a acabar, la pulcra presentació del llibre per l'editorial de la Universitat de Puerto Rico.

Josep ROCA i PONS

P. FABRA : *Converses filològiques*. A cura de S. PEY. Vol. I : *Ortografia. Pro-sòdia*. — Vols. II-III : *Morfologia*. — Vols. IV-V : *Sintaxi*. — Vols. VI-IX : *Lèxic*. — Vol. X : *El català i el castellà comparats. Addenda. Taula de matèries*. Barcelona, Editorial Barcino, 1954-1956. 92 pàgs.; 88 pàgs.; 68 pàgs.; 64 pàgs.; 72 pàgs.; 80 pàgs.; 82 pàgs.; 76 pàgs.; 82 pàgs.; 88 pàgs. (CPB, CLXII-CLXIV, CLVI, CLVII, CLXX, CLXXI, CLXXIV-CLXXVI.)

Amb la publicació, a cura del Sr. S. Pey, dels deu volumets de *Converses filològiques*, que comprenen sis-cents dinou articles, de longitud diversa, publicats per Pompeu Fabra a «La Publicitat» durant els anys 1919-1920 i 1922-1928, l'Editorial Barcino ha omplert una llacuna i ha cobert una necessitat que de temps es feia sentir. Una part — i ben important per cert — de l'obra de Pompeu Fabra, tant pel que fa referència a la solució de problemes concrets del català literari com pel que concerneix la doctrina en què s'ha basat la reconstrucció d'una llengua literària moderna a Catalunya, restava soterrada en articles publicats al dit diari. El fet que aquests articles hagin estat distribuïts per matèries i ordenats després en un índex alfabètic al final és d'una gran utilitat, sobretot tenint present que la distribució del Sr. Pey ha estat feta amb bon sentit i, així mateix, l'índex ha estat establert amb cura. La numeració donada als articles resol el problema de les referències de l'índex d'una manera satisfactòria. I també ha estat un encert de conservar exactament el text original, sense modificacions de cap mena. És una posició de valentia i de confiança en la vàlua real de l'obra de Fabra que aquest bé es mereixia i que, amb el llibre als dits, hom constata que era autènticament fundada. Llàstima només que hom no hi hagi afegit la data de la publicació inicial, tant per l'interès que podria tenir de saber a quina època corresponen els articles com per a una eventual localització d'aquests.

Rellegint les *Converses filològiques* hom no pot sostreure's a la impressió que una de les qualitats sobresortints de Pompeu Fabra fou el to absolutament normal de la seva prosa a la qual ell imprimí la claredat, la precisió i el sentit lògic que preconitzava per a la nova llengua literària. La prosa de Fabra quedarà com una de les grans conquestes del mestre i no pas de les menys importants. El català, que fou la primera de les llengües romàniques a ésser emprada en llibres de ciència, ha tornat a esdevenir un vehicle normal i perfecte per a l'expressió científica en bona part per virtut i per l'esforç de Pompeu Fabra. Al costat de les dues qualitats que hem assenyalat, cal posar-hi el sentit estètic i la ponderació.

Ben pocs són els suggeriments de Fabra que la llengua literària no ha seguit : hom se n'adona llegint els seus escrits de fa més de tres decennis. El català literari s'ha format, s'ha fixat, precisament durant aquest període, i la prosa de les converses de l'any 1919 és ja ben bé la prosa formada d'avui. I no pas perquè el mestre hagi imposat el seu criteri com li ha estat retret per

part d'algú mal informat: les expressions «ens sembla», «potser», «és aconsellable», són freqüents a les converses. Així mateix, hi és ben clara la tendència a deixar la selecció definitiva sovint als escriptors conscients i, en general, a la lliure determinació de la llengua. I cal no oblidar la disciplina mostrada pel mateix Fabra en acceptar les normes ortogràfiques de l'Institut d'Estudis Catalans, que, com és prou sabut, no foren íntegrament les que ell proposava, bé que ho fossin en bona part.

El to de les converses no és evidentment erudit: és el to divulgador que escau a textos que anaven destinats al gran públic. Això no obstant, els seus arguments recolzen damunt una sòlida doctrina, no gens dogmàtica, sempre ponderada, resultat dels profunds coneixements de l'autor, ben palesats al llarg del recull, i del bon sentit, lògic i estètic, que informava el seu pensament. En proposar solucions, Fabra tenia presents no solament el català antic, ans encara els diversos dialectes, les etimologies, les solucions donades per altres llengües romàniques (castellà, francès, italià, portuguès, provençal, romanès, sard) o germàniques (anglès, alemany).

Doncs, bé que no ens trobem davant una obra d'investigació, els materials que hi ha recollits són útils a l'erudit així com a l'escriptor i al públic en general, per tal com, ensems amb llur valor orientador, tenen l'interès de furnir un bon nombre d'elements per a la història de la llengua.

Jordi CARBONELL

Les phrases hypothétiques en ancien occitan. Étude syntaxique, par ARNE-JOHAN HENRICHSEN. Bergen, John Griegs Boktrykkeri, 1955. 208 pàgs. («Universitetet i Bergen: Årbok» 1955, Historisk-antikvarisk rekke, II.)

L'estudi del Sr. Henrichsen sobre les frases hipotètiques en occità antic és un exemple de l'interès que tenen els treballs diacrònics sobre temes específics en la investigació sobre sintaxi quan són duts a terme amb honestedat i amb rigor científic. L'autor ha portat a terme una tasca pacient despullant una seixantena de textos, alguns d'ells d'una llargària considerable, i ha classificat metòdicament els dos milers i mig de sistemes hipotètics homogenis recollits. Quan ha tingut dubtes els ha exposats (vegeu, per exemple, pàgs. 31, 85, 93, 104, 143), la qual cosa és tant més d'agrair que els problemes sintàctics ofereixen sovint interpretacions subjectives. El treball de l'erudit noruec és, doncs, d'una utilitat molt gran com a inventari ben classificat de materials referents a l'expressió hipotètica en occità. Ensems és un estudi model·lic de sintaxi descriptiva. Tenim l'esperança que el Sr. Henrichsen voldrà algun dia endinsar-se en els problemes de definició — i de delimitació, per tant — de la noció d'hipòtesi, per a l'estudi dels quals l'experiència i la documentació que li forneix el treball que comentem el fan especialment capacitat. Aquests problemes han estat deliberadament exclosos per l'autor del present treball (veg. pàg. 21).

Voldríem remarcar a continuació algunes de les qualitats específiques de *Les phrases hypothétiques en ancien occitan*. D'una banda, hom ha tingut en consideració, en casos dubtosos, les lliçons de diversos manuscrits, la qual cosa aporta sovint confrontacions molt interessants (veg., per exemple, pàgs. 62,